

Y Gwir Anrhydeddus Stephen Crabb AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Materion Cymreig

welshcom@parliament.uk

22 Awst 2022

Annwyl Gadeirydd,

Ymgynghoriad - Dyfodol darlledu gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru

Diolch yn fawr am y cyfle i gymryd rhan yn yr ymgynghoriad uchod. Crëwyd swydd Comisiynydd y Gymraeg gan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 gyda'r nod o hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg. Mae'r Mesur yn rhoi nifer o swyddogaethau rheoleiddio a phwerau penodol i'r Comisiynydd, gan gynnwys gosod a gorfodi safonau'r Gymraeg, gan ddyfarnu ar gwynion ac ar ymchwiliadau. Wrth gyflawni ei nod mae'r Mesur hefyd yn galluogi'r Comisiynydd i gyflwyno sylwadau i unrhyw berson, ac yn rhinwedd hynny yr ydym yn cyflwyno'r sylwadau canlynol ar ddyfodol darlledu gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru.

Mae darlledu Cymraeg yn eithriadol bwysig o safbwynt amlygrwydd y Gymraeg a chyfleoedd i bobl glywed a defnyddio'r Gymraeg o ddydd i ddydd. Fel y nodir yn [Strategaeth Cymraeg 2050](#) Llywodraeth Cymru 'mae'r cyfryngau darlledu wedi chwarae rôl allweddol yn ein hymdrechion i adfywio'r Gymraeg dros sawl degawd'. Nid yw'n ormodedd dweud nad yw'r rôl allweddol hwnnw erioed wedi bod mor bwysig ag y mae heddiw o ystyried amlygrwydd y cyfryngau digidol yn ein bywydau bellach. Mae sicrhau bod y Gymraeg yn cael amlygrwydd ar wasanaethau digidol yn her anferth ac mae'n arbennig o bwysig wrth geisio sicrhau bod pobl ifanc yn arbennig yn ymgysylltu yn rheolaidd â'r Gymraeg ac yn ei gweld fel rhan arferol o'u bywydau. Rhaid i'r Gymraeg fod yn rhan annatod o ddatblygiadau digidol y presennol a'r dyfodol.

Yn [setliad ffi'r drwydded ar gyfer 2022-27](#) penderfynodd Llywodraeth y DU rewi'r ffi am ddwy flynedd, ac yna bydd yn codi yn unol â chwyddiant am y cyfnod tan 2027. Bellach mae S4C fel y BBC yn derbyn ei chyllid i gyd allan o ffi'r drwydded. Cyhoeddodd [DCMS setliad](#) o £88.85 miliwn y

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygyymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

flwyddyn i S4C ar gyfer 2022-23 a 2023-24. Bydd hynny'n cynyddu yn unol â chwyddiant am y pedair blynedd ganlynol. Mae'n gadarnhaol bod y setliad hwn yn cynnwys £7.5 miliwn ychwanegol o ffi'r drwydded i gefnogi ei datblygiadau digidol, gan gydnabod pwysigrwydd datblygiadau digidol yn y Gymraeg. Yn ei [phapur gwyn diweddar ar ei gweledigaeth ar gyfer darlledu](#), amlinellodd Llywodraeth y DU y bwriad i ddiweddarau cylch gwaith S4C i gynnwys gwasanaethau digidol ac arlein a chael gwared â'r cyfyngiadau darlledu daearyddol presennol. Mae'r cam hwn yn un cadarnhaol o ran ymestyn cyrhaeddiad S4C ar lwyfannau newydd. Felly hefyd y mae'r bwriad i gyflwyno trefn amlygrwydd newydd ar gyfer teledu ar-alw i sicrhau bod cynnwys gwasanaeth cyhoeddus ar gael ac yn hawdd dod o hyd iddo ar lwyfannau teledu dynodedig.

Wrth gwrs, mae perthynas agos rhwng S4C a'r BBC. Mae Deddf Darlledu 1990 yn mynnu bod y BBC yn darparu dim llai na 520 awr o gynnwys i S4C bob blwyddyn. Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU yn ei [bapur gwyn diweddar](#) wedi amlinellu'r bwriad i alluogi BBC ac S4C i gytuno gyda'i gilydd ar drefniant amgen sy'n gweddu'n well i'r dirwedd ddarlledu sy'n esblygu a'r newid yn y ffordd y mae pobl yn cael gafael ar gynnwys. Rhaid sicrhau na fydd y trefniadau amgen hyn yn tansellio'r ddarpariaeth bresennol, ac yn wir yn ei hymestyn. Y BBC hefyd yw prif ddarparwr cynnwys cyfrwng Cymraeg ar y radio, a'r unig un sy'n darlledu yn y Gymraeg yn unig. Yn hynny o beth, prin yw'r ddarpariaeth Gymraeg sydd ar gael ar orsafoedd radio masnachol ac nid oes gan Ofcom, y rheoleiddiwr darlledu, bwerau i'w gwneud yn ofynnol i'r Gymraeg gael ei chynnwys mewn fformatau radio masnachol. BBC Cymru Fyw yw gwasanaeth digidol y BBC ac mae'n darparu cynnwys amrywiol ym meysydd newyddion, cynnwys cyffredinol a chwaraeon trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae S4C a'r BBC wedi datblygu partneriaethau dros y blynyddoedd diwethaf gyda chyrrff cenedlaethol sy'n gweithredu i hyrwyddo'r Gymraeg ac sy'n derbyn cyllid gan Lywodraeth Cymru gan gynnwys y Mudiad Meithrin a'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Amlyga hyn bwysigrwydd darlledu yn y Gymraeg er mwyn denu cynulleidfaoedd newydd at y Gymraeg a chefnogi siaradwyr newydd i ddysgu a defnyddio'r iaith.

Rhaid cydnabod pwysigrwydd y cyfryngau Cymraeg i hyfywedd yr iaith yn economaidd yn ogystal ag yn gymunedol. Nid yn unig oherwydd eu bod yn rhoi drych a mynegiant i ddyheadau a bywydau'r bobl hynny sy'n siarad yr iaith, ond eu bod hefyd yn cynnig cyfleoedd i siaradwyr Cymraeg weithio drwy gyfrwng yr iaith, gan roi gwerth ar y gallu i siarad Cymraeg. Yn ei dro felly rhaid pwysleisio pwysigrwydd cyfraniad economaidd y diwylliant a'r cyfryngau Cymraeg at hyfywedd cymunedau Cymraeg gan eu bod yn cyflogi cynifer o bobl yn y cymunedau hynny. Yn ei

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygyymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

[hadroddiad blynyddol ar gyfer 2021-22](#) cyfeiria S4C at ymchwil a gomisiynodd gan gwmni ymchwil Arad. Canfu'r ymchwil y creodd S4C yn 2019-20 effaith economaidd o £197.4m ar economi'r DU, ac £141.1m ar economi Cymru. Golyga hyn am bob £1 o incwm a dderbyniodd S4C yn 2019-20 y crëwyd effaith economaidd o £2.03 ar economi'r DU, £1.45 ar economi Cymru a £0.19 yn Sir Gaerfyrddin lle mae pencadlys S4C bellach.

Yn ôl [adroddiad blynyddol 2021/22](#) y BBC swm ffi'r drwydded a gasglwyd yng Nghymru yn 2022 oedd £190 miliwn. Roedd cyfanswm y gwariant o ffi'r drwydded yng Nghymru (yn cwmpasu S4C, Radio Cymru, Radio Wales ayb) yn £188 miliwn ond mae gwariant y BBC ar raglenni rhwydwaith a wneir yng Nghymru yn ychwanegol at hynny. Wrth gwrs, mae gwylwyr/defnyddwyr Cymru yn defnyddio'r gwasanaethau rhwydwaith hynny hefyd.

Does dim amheuaeth nad oes peryglon real i'r diwylliant Cymraeg oherwydd y ddibyniaeth bresennol ar wasanaethau darlledu a ariennir gan y pwrs cyhoeddus, ac yn benodol y BBC. Gwneir nifer o benderfyniadau allweddol am ddarlledu ar lefel Brydeinig a rhaid sicrhau bod safbwyntiau a blaenoriaethau Llywodraeth Cymru a Senedd Cymru yn cael eu parchu'n llawn mewn penderfyniadau o'r fath. Yn ei [phapur gwyn diweddar](#) amlinellodd Llywodraeth y DU ei bwriad i gynnal adolygiad o fodel cyllido ffi'r drwydded cyn cyfnod nesaf Siarter y BBC. Felly, y tu hwnt i 2027 mae'n aneglur ar hyn o bryd sut y bydd y BBC, ac felly ei wasanaethau Cymraeg, ac S4C yn cael eu hariannu. Rhaid sicrhau bod cefnogaeth a chyllid digonol ar gael i'r dyfodol i sicrhau y bydd modd i S4C, y BBC ac eraill ddarparu arlwy addas yn y Gymraeg i gyd-fynd â'r newidiadau yn y byd digidol ac i gyfrannu'n llawn at weledigaeth Cymraeg 2050. Mae'n gwbl hanfodol felly fod darlledu yn y Gymraeg yn derbyn y gefnogaeth sydd ei hangen arni i ffynnu o 2027 ymlaen er mwyn sicrhau ffyniant y Gymraeg fel iaith fodern a byw. Rhaid i bwysigrwydd darlledu yn y Gymraeg, yn ddiwylliannol, yn economaidd ac er budd ffyniant yr iaith fod yn rhan o gylch gorchwyl yr adolygiad. Gofynnwn ichi fel Pwyllgor geisio sicrhau bod hyn yn un o argymhellion eich ymchwiliad ar ddarlledu gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru.

Hoffem dynnu eich sylw at y Siarter Ewropeaidd ar gyfer Ieithoedd Rhanbarthol neu Leiafrifol, a lofnododd Llywodraeth y DU yn 2001. Ymhlith y cymalau sy'n berthnasol i'r Gymraeg mae Erthygl 11 – Y Cyfryngau. Mae'r adran hon yn cynnwys cymalau sy'n cyfeirio at egwyddorion pwysig yng nghyd-destun darlledu mewn ieithoedd rhanbarthol neu leiafrifol. Gofynnwn i chi sicrhau y bydd Llywodraeth y DU yn parhau i weithredu yn unol â'r egwyddorion hyn trwy gefnogi darlledu yn y Gymraeg. Gofynnwn i Lywodraeth y DU gynnal sianel ddarlledu Gymraeg a, lle bo'r gyfraith yn

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5–7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygyymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5–7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

creu darpariaeth ar gyfer costau, bod y Llywodraeth yn cwrdd ag unrhyw gostau ychwanegol sy'n codi mewn cysylltiad â darlledu Cymraeg, gan roi'r cymorth ariannol angenrheidiol i gynnal y gwasanaeth. Egwyddor hanfodol arall yw sicrhau y cynrychiolir diddordebau defnyddwyr.

Rydych yn gofyn yn ogystal am sylwadau ynghylch a fyddai symud i ffwrdd o ddarlledu chwaraeon am ddim yn sicrhau mwy o fuddsoddi mewn chwaraeon llawr gwlad yng Nghymru. Mae darlledu chwaraeon cenedlaethol a rhyngwladol gan S4C dros y blynyddoedd wedi bod yn ddull pwysig o ddenu cynulleidfaoedd newydd i S4C, yn ogystal ag adlewyrchu rhan bwysig o ddiwylliant Cymru, fel sy'n ddisgwylidig gan ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus. Noda adroddiad blynyddol S4C ar gyfer 2021-22 bod pob un o'r gemau rygbi chwe gwlad a ddarlledwyd yn y cyfnod â chyrhaeddiad o dros 100,000 yr un, gyda dros 10,000 o sesiynau gwyllo yr un ar Clic a'r iPlayer. Mae clywed chwaraeon yn cael eu trin a'u trafod yn naturiol trwy gyfrwng y Gymraeg ar y cyfryngau yn ffordd hollbwysig o normaleiddio defnyddio'r iaith yn naturiol wrth gymryd rhan mewn chwaraeon ar lawr gwlad. O safbwynt y defnydd o'r Gymraeg felly mae darlledu chwaraeon yn Gymraeg yn hynod bwysig. Byddai angen ystyried effaith unrhyw symudiad i ffwrdd o ddarlledu chwaraeon am ddim ar y defnydd o'r Gymraeg ar lawr gwlad felly ac ar gyrhaeddiad cynulleidfa Gymraeg. Petai symud pellach i ffwrdd o ddarlledu chwaraeon sydd ar hyn o bryd am ddim buasai'n rhaid sicrhau bod sylwebaeth Gymraeg yn cael ei darparu. Mae'n bosibl y buasai modd gwneud hynny drwy ddiwygio [cod OFCOM ar chwaraeon a digwyddiadau penodedig](#).

Gobeithiwn y bydd y sylwadau hyn o ddefnydd ichi wrth ichi gynnal eich ymchwiliad.

Yr eiddoch yn gywir,

Gwenith Price
Dirprwy Gomisiynydd y Gymraeg

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygybraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygybraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales